

Əvəzolunmaz sənətkardı. İstər teatr, istərsə də kino sənətində oynadığı hər bir rol maraqla qarşılıb. Bu rollar aktyor Həsənağa Turabova uğur gətirib, şöhrət qazandırır. Ən əsası isə, onun adını həmişəlik Azərbaycan mədəniyyəti tarixinə yazıb...

Həsəratın sonu

Teatra sevgi ilə keçən illər...

Həsənağa Turabov 1938-ci ildə dünyaya göz açıb. Ata-anası bütün ümidini ona bağlayıblar. Çünki bu körpədən əvvəl doğulan övladlarının ömrü qısa olub. Ona Həsən adının imam eşqinə qoyulduğunu deyirlər. Uşağın ayağı sayalı olub. Ondən sonra bir qardaşı da dünyaya gəlib. Ata-anası onun adını Aydın qoyub.

Sonralar o, Azərbaycan tetar və kino sənətində Həsənağa Turabov kimi tanınıb, sevilib, məşhurlaşmış. Mərd, sözübütöv, qətiyyətli və ağıyalıqlı ilə olduqlı hər yerdə özünə hörmət qazanıb. Elə adına ağa sözünü sonralar ağıyalıqlına görə hörmət əlaməti olaraq əlavə ediblər...

Evləri Bakının Zərgərpalan məhəlləsində, Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının yanındaıdı. Uşaqılıq illərində atası onu və qardaşını tez-tez teatra aparıb. Elə səhnəyə marağı, sevgisi də həmin illərdə yaranıb. Orta məktəbdə oxuduqlı illərdə teatr dərnlərinə getməyə başlayıb. 18 sayılı orta məktəbdə təhsilini başa vurub. Atası narazı olsa da, səndələrini Mirzəğa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun Aktyorluq fakültəsinə verib. İmtahanlardan uğurla keçib. Mehdi Məmmədovun kursuna daxil olub. Tələbə ikən Teatr İnstitutunda "Hacı Qara" tamaşasında oynayıb. Tamaşanı izləyən Adil İsgəndərov ona: "Sən komik rollar yox, dramatik rollar oynamalısən", - deyib. Bu məsləhətdən sonra dramatik rollar oynamağa həvəs göstərib.

Teatr İnstitutunu 1960-cı ildə bitirib. Elə həmin il Akademik Milli Dram Teatrında işə başlayıb. Azərbaycan teatr sənətinin adlı-sanlı, qüdrətli aktyorlarının çalışdığı bu teatr onun həyatında və yaradıcılıqlında mühüm yer tutub. Gənc yaşlardan teatrda tamaşaya qoyulan Azərbaycan və dünya dramaturqlarının əsərlərində Ələsgər Ələkbərov, Hökumə Qurbanova, Ağadadaş Qurbanov, Leyla Bədərbəyli, Mehdi Məmmədov, Möhsün Sənani, İsmayıl Osmanlı, İsmayıl Dağıstanlı, Ağasadıqlı Gəraybəyli və başqaları ilə tərəf-müqabil olub. Belə böyük sənətkarların yanında seçilib fərqlənməsi, tanınması üçün keyli vaxt lazım olmayıb. Çox keçməyib ki, gənc aktyor Həsənağa Turabov da baş rolların ifaçılarından biri kimi tamaşaların qarşısına çıxıb. O,

səhnədə "Kəndçi qızı"nda Vahid, "Yaxşı adam"da Azər, "Hamlet"də Hamlet, "Orman qızı"nda Lionel, "Ölülər"də İsgəndər, "Xəyyam"da Xəyyam, "Mahni dağlarda qaldı"da Nicat olub.

İstədadi və xarici görünüşü ilə tezliklə kinorejissorların da diqqətini cəlb edib. Həsənağa Turabov kinoçəkilişlərə dəvət olunub. "Babək"də Afşin, "Yeddi oğul istərəm"də Gəray bəy, "Axırıncı aşırım"də Xəlil, "Ürək... Ürək..."də Murad, "Sevinc Buxtası"nda Əlizadə, "Çarvadarların izi ilə"də Adil, "Qəm pəncərəsi"ndə Mirzə Cəlil və Cəlilin atası, "Dantenin yubileyi"ndə Kəbirlinski, "Bəyin oğurlanması"nda Əsəd, "Mən mahni qoşuram"da Xudayar kişi, "Qorxma, mən səninləyəm"də Üçgöz Cəfər, "Qaçaq Nəbi"də Qaçaq Nəbi və digər rolları böyük məhərətlə canlandırıb. "Qaçaq Nəbi" filminə həm də Əbdül Mahmudovla birlikdə rejissorluq edib. Həsənağa Turabovun kino yaradıcılıqlında ən son rolları 1998-ci ildə çəkilən "Ailə"də İsmayıl və bir il sonra ekranlaşdırılan "Nə gözəldir bu dünya..."da müstəntiq olub.

Sovet hökumətinin düşmən elan etdiyi bəyi qəhrəmana çevirən aktyor

Böyüklüyündən, kiçikliyindən, xarakterindən asılı olmayaraq, oynadığı bütün rollar Həsənağa Turabova şöhrət gətirib. Lakin onun kino yaradıcılıqlında "Yeddi oğul istərəm" xüsusi yer tutur. Həmin filmə çəkiləndə aktyor 32 yaşında olub. Gəray bəy roluna yaşlı aktyor axtarıblar. Həsənağa Turabovu Adil İsgəndərovun məsləhəti ilə sınaqdan keçiriblər.

İlk sınaqdan sonra qərar verilib, Gəray bəy rolu cavan aktyora həvalə edilib. Bu seçimin nə qədər doğru olduqlı tezliklə hər kəsə bəlli olub. Gəray bəy yalnız aktyor Həsənağa Turabovun yaradıcılıqlında deyil, ümumilikdə Azərbaycan kino sənətində yeni səhifə açıb. "Yeddi oğul istərəm" filmi 1970-ci ildə çəkilib. Sovet hökuməti uzun illər idi ki, bəyləri, ağaları düşmən kimi tanıdırdı. Belə bir ölkədə Həsənağa Turabovun ifası ilə bir bəy obrazı qəhrəmana çevrilib. Filmdə Gəray bəyin: "Get Sarı Şəmistana de ki, Gəray bəyi mən öldürdüm" dediqlı komsomolçu Bəxtiyarın deyil, öz əli ilə, öz gülləsiylə həlak olması səhnəsində Həsənağa Turabovun siması olduqlı qürurlu, əzəmətli və yenilməz görünür. Bu səhnənin filmdə saxlanılmasına böyük cəsarət, hünər gərək idi. Bu məsələdə Adil İsgəndərovun misilsiz xidmətləri olub.

"Yeddi oğul istərəm" filmindən sonra Həsənağa Turabov Gəray bəy kimi çox sevilib. Haqqında çox gözəl sözlər söylənilib, ünvanına təriflər yağdırılıb. Amma o, yaradıcılıqlı, fəaliyyəti boyu yalnız təriflənməyib. Həsənağa Turabov haqlı, haqsız tənqidlərlə də üzləşib. "Qaçaq Nəbi" filminə çəkiləndə bəziləri etiraz edib, onun Qaçaq Nəbi rolu üçün çox qoca olduqlı deyiblər. Ancaq Həsənağa Turabovun istədadi aktyor olduqlı heç kim dana bilməyib. Ona görə ki, bu, mümkünsüz idi.

Sənətkarın son arzuları

1987-ci ildə Sov.İKP MK-nın baş kabiti Mixail Qorbaçovun həyata keçirdiqlı

yenidənqurma siyasətinin qaydalarına görə, müəssisə rəhbərini artıqlı kollektiv özü seçirdi. Akademik Milli Dram Teatrında da direktor vəzifəsinə namizəd iki böyük sənətkar - Həsənağa Turabov və Məlik Dadaşov olub. Kollektiv Həsənağa Turabovu seçib. Beləliklə, o, uzun illər çalışdığı Akademik Milli Dram Teatrının seçki yolu ilə seçilən ilk direktoru olub. Həsənağa Turabovun rəhbərliqlı dövründə teatr əsaslı təmir edilib, neçə-neçə klassik və müasir əsərlər səhnələşdirilib. Lakin direktorluqlı gətirdiqlı qayğılar onun səhnə yaradıcılıqlına mane olub. Həsənağa Turabov rollarının əksəriyyətinin inandığı gənc aktyorlara tapşırıb.

Vəzifə yalnız sevimli rollarını əlindən almayıb, həm də onu bir çoxu ilə üz-üzə qoyub. Şəfiqə Məmmədova, Amaliya Pənahova, Fuad Poladov və daha neçə-neçə sənətkar onu qəbul etməyib başqa teatrlara gediblər. Zəhmli, sərt direktoru teatrda sevnələr də az olmayıb.

Sənət ələmində nüfuzu vardı. Ona ehtiram göstərirdi, sayıqlı seçirdilər. Yaradıcılıqlı işləri, vəzifə qayğıları çox olsa da, o, xoşbəxt sənətkar və gözəl ailə başcısı idi. Sevdikli xanım ilə ailə qurmuşdu. Üç övlad atası idi. Oğlanları Daşqın və Yalçın, qızı Sevinc Həsənağa Turabovun adına layiq idilər. Onların üçü də ali təhsil almışdı. Qızı anasını yolunu seçib alman dili müəllimi olub. Oğlanları Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində oxusalar da, atalarının sənətini davam etdirməyiblər. Hər ikisi polis sistemində çalışıb.

...1997-ci ilədək Həsənağa Turabovun həyatı belə davam edib. Həmin ilin 8 martında Narkomaniyaya qarşı Mübarizə İdarəsinin rəisi kimi təyinatla Siyəzənə göndərilən böyük oqlı, polis kabitanı Daşqın Bakıya gəlib, anasını və bacısını təbrik edib. Geri dönəndə bacısına söz verib ki, onun ad günündə, 17 martda yenə gələcək. Martın 10-da səhərə yaxın Siyəzəndən zəng edib Daşqının güllə ilə vurulduqlı xəbər veriblər. Həbs etməklı istədikləri cinayətkarın açdıqlı güllə ona dəyib. Otuz beş yaşlı Daşqın həlak olub. Bu faciədən sonra Həsənağa Turabova təsəlli verməklı mümkün olub, o, oqlıqlı birlikdə yaşamaqlı sevincini, həyat eşqini itirib. O vaxtdəklı səhhətindən şikayətlənməyən Həsənağa Turabov xəstəlik tapıb.

Teatr rəhbərliyindən gediqlı qəfil olub. 2001-ci ildə tutduqlı vəzifədən ayrılıb. Teatrdan getdikdən sonra Teatr Xadimləri İttifaqlında işləyib.

Ömrünün son illərində meylini oqlı Daşqının adını verdiqlı nəvəsinə salıb. Beş yaşlı nəvəsinin məktəbə gedəcəyini günlərin xəyalını qurub. Bir arzusu da qalıb. Yaxın dostu, Yuqlı Teatrının direktoru, rejissor Vəqif İbrahimovqlı ilə birlikdə "Şah Qacar" tamaşasını hazırlayacaq, Məhəmməd şah Qacar rolunu oynayacaqlı. Amma qismət olmayıb. Xalqlı artisti Həsənağa Turabov altmış dörd yaşında, 2003-cü ilin 23 fevralında uzun sürən xəstəlikdən sonra vəfat edib. O, son anında da "Daşqın!" deyib.

Fəxri xiyabanda dəfn olunması barədə qərar veriləndə həyat yoldaşı Həsənağa Turabovun son istəyini bildirib. Sən demə, ömrünün sonuna yaxın bir gün yenə oqlı Daşqının şəklinə baxa-baxa vəsiyyətini etmişdi Həsənağa Turabov. Söyləmişdi ki, ölsəm, mənə Fəxri xiyabanda yox, Daşqının yanında dəfn etsinlər. Onu öz vəsiyyəti ilə "Qurd qapısı"nda dəfn ediblər. Oqlı ilə məzar qonşusu olan sənətkarın həsrəti bitib...

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"